

LIBRIS

We know
books

Alexandros Papadiamantis

POVESTIRI DE CRĂCIUN

ediția a doua

Traducere din limba neoelenă,
studiu introductiv și note:
pr. dr. Gabriel Mândrilă

Ediție îngrijită de Laura Mândrilă

Imagine copertă: Ovidiu Gliga

Traducerea povestirilor selectate a fost realizată după textul ediției critice îngrijite de N.D. Triandafyllopoulos, *Opera integrală* (Απαντα), vol. I-V, ed. Domos, Athena 1981-1988.

© Editura Sophia și Metafraze, pentru prezenta ediție

ISBN 978-973-136-842-9

Descrierea CIP poate fi consultată la
Biblioteca Națională a României

EDITURA SOPHIA / EDITURA METAFRAZE
București

CUPRINS

<i>Dodecaimeronul Luminilor</i>	5
Floare de Țărm	17
În castru, la Hristos	23
Delisyféro	56
Preasănta care dulce-sărută Pruncul dumnezeiesc.....	64
Văzătorii de năluci	85
Bântuita	118
Moravuri de provincie	127
Americanul.....	151
Pâinea-lui-Hristos.....	172
Dragoste în nămeți.....	178
Nașa	184
Crăciunul leneșului	195
Casa Cucoanei.....	204
Însemnatul	215
Gutú-Gupatú.....	227
Duiosii.....	237
Culegătoarea de spice	247
Slujnica	259
Haramados.....	267
Lumini – Luminile Toate.....	272
Micile limanuri	279
Stânișoara însingurată	287
Asemenea bufnei.....	293
Daruri înaripate	300

Eroii povestirilor se lasă pradă ambițiilor, plăcerilor, egoismelor, fermentate asemenea vinurilor rare în butoaie de stejar homerice, pentru a sfârși de fiecare dată prosternându-se în fața iubirii nebune a lui Dumnezeu care îi cheamă, așteptându-i și întinzându-le până în ultima clipă mâna speranței și oferindu-le scăparea din impasurile pe care, în cele din urmă, fiecare și le-a construit, la prețul unei vieți de om. Totodată sunt pecetluiți cu sigiliul re-nașterii în Hristos, în pântecel și în curtea bisericii.

Nașterea lui Hristos, Crăciunul, zăpada ca o comemorare a purităților baptismale ale Bobotezei (Luminilor) perpetue, se întâlnesc fecund, reunind antiteza scurgerii terestre a intervalelor ce leagă viața unora de nimicirea celorlalți. Și fericit cel care, după chipul lui Hristos, a lepădat toate cele ale lumii, victimizat de vânarea hămesită a suferințelor ce se însoțesc fără simbrie atât cu ziua, cât și cu noaptea, pentru a se lăsa până la capăt în mâinile lui Dumnezeu!

Aceste povestiri rămân în cele din urmă expuneri concise ale unor disecții spirituale, al căror sens nu ar putea fi decriptat decât de cei ce posedă simțurile antrenate printr-o asceză, care le-a modelat ființa proprie după tiparele extramundane ale frumuseții dumnezeiești. Deși desprinse din capcanele învăliuirilor, în care timpul istoric cimentează curgerea vremurilor, pana scriitorului ce și-a petrecut vremea călugărind cuvintele cere de la cititor atâta simțire câtă a depozitat el însuși, în toate peregrinările pe uscat și pe mare, pentru bănuțul pe care lectura îl va dospi, spre a-i plăti podăritul, ca să treacă, netulburat, apele Styxului.

FLOARE DE ȚĂRM

De mai multe nopți Mános al lui Koroniós vedea necontenit, de acolo de unde-și lega barca în fiecare seară, în apropiere de Kotrónia, înspre țărmul de răsărit, între două stânci înalte și ceva mai jos de o casă veche, dărăpănată cu totul – acolo unde își așternea de obicei mantaua, pe prora¹ bărcii, și dormea un somn săltat și legănat, la trei palme deasupra undei, contemplând astrele și studiind Lucefărul de seară și toate tainele cerului –, de acolo vedea, zic, în largul mării, dincolo de cele două insulițe pline cu verdeață, care străjuiau asemenea unor paznici intrarea în port, o luminiță melancolică – o candelă, un felinar, o lumânare sau vreo stea căzătoare, cu licăr tremurat, o vedea acolo departe, în adâncul imaginii întunecate, deasupra valului, cum stătea vreme îndelungată, părând ca și cum ar pluti și totodată ar rămâne nemișcată.

Mános al lui Koroniós, un simplu pescar pe luntre, nu putea pricepe, asemenea oricărui muritor, ce se petrecea. Îi era îndeajuns faptul că își lega barca acolo, în fiecare seară, în apropierea celor două stânci înnegrite, lângă acea casă dărăpănată, singura fantasmă ce se mai afla în picioare, despre care se auzea că era băntuită. Era numită îndeobște „Casa lui Luludó”. De ce? Nimeni nu știa. Sau, dacă mai existau ceva bătrâne „uleioase”² ori vreo doi-trei moșnegi care cunoșteau vechea istorie a locului, Mános nu avusese norocul să fi stat de vorbă cu ei.

¹ Partea din față a unei nave.

² Bârfitoare.

Vedea, de multe seri deja, lumina aceea îndepărtată, neobișnuită, tremurândă și lucitoare, acolo în largul mării, cu toate că știa că acolo nu se află nici un far. Guvernul nu a purtat de grijă de asemenea lucruri în acele locuri neînsemnate, care nu au parte nici măcar de deputați puternici.

Așadar, ce putea fi acea lumină? Dorea cu toată ființa – pentru că aproape zilnic ieșea cu barca în larg prin acea trecătoare maritimă, printre cele două insulițe înverzite, fără să vadă acolo nici o urmă ziua, care să explice prezența acelei lumini plutitoare în noapte, la miezul nopții, întrerupându-i somnul fericit și reveriile la stele și la Luceafărul de noapte – să ajungă până acolo, să vadă ce este și, la nevoie, să vâneze acea străluminare misterioasă. Așa că Mános, pentru că era un om încă crud la minte, un tânăr de douăzeci de ani, așa cum am mai spus, l-a chemat în ajutor, după ce i-a povestit vederea sa nocturnă, pe Ghialis al Fafánei – cu zece ani mai mare decât el –, ca să-i țină companie în neobișnuita-i peregrinare pe mare.

* * *

S-au dus într-o noapte, când luna, fiind într-a noua zi, urma să apună cam la un ceas după miezul nopții. Lumina se vedea acolo, nemișcată, ca și cum ar fi fost ținută, în timp ce discul luminos cobora lin spre apus și urma să se ascundă în spatele muntelui. Cu cât aceștia înaintau cu barca, cu atâtă le scăpa, fără a se face simțit acest lucru cu ochiul liber, mișcarea misterioasei făclii. Au tras cu putere la vâsle, „de li s-a urât”. Lumina se îndepărta, părea a se retrage din ce în ce mai mult. Era de neatins. În cele din urmă s-a făcut nevăzută de dinaintea ochilor lor.

Mános dimpreună cu Fafáneas și-au făcut multe cruci. Au schimbat câteva vorbe între ei.

– Nu este un felinar, nu este un caic, nu.

– Și ce este?

– E...

Ghialis al Fafánei nu știa ce să zică.

În noaptea celei de-a treia zi, și iarăși două sau trei zile după aceea, cei doi navigatori porniră din nou pe mare. Vedeau întotdeauna misterioasa lumină cum juca pe valuri. Apoi, cu cât se apropiau, cu atât vedenia se îndepărta. Și în cele din urmă se făcea nevăzută. Oare ce putea fi?

* * *

Numai unul dintre vecini băgase de seamă repetatele călătorii cu barca ale celor doi prieteni. Libos al lui Kókoias, un bărbat în vârstă, de vreo cincizeci de ani, citise multe cărți vechi, cu puțina lui știință de carte¹, și vorbise cu multe bătrâne înțelepte, care trăiseră cândva demult. Stătea treaz toată noaptea, lângă fereastră, cu privirea înspre mare, fie citindu-și cărțile, fie căzând în reverie cu privirea îndreptată spre stele și spre valuri. Coliba sa, unde locuia singur și uitat de lume, se afla câteva stânci mai încolo de casa lui Luludó, unde Mános își lega barca, între casa lui Váso a lui Raghias și a Gavaloghinei.

Într-o noapte, Koroniós și nepotul Fafánei se pregăteau să-și dezlege barca și să pornească pe mare, pentru a patra oară, la vânatoarea prăzii lor, pe care n-o puteau captura.

Libos al lui Kókoias, văzându-i, a ieșit din coliba sa, purtând o scufă albă și o rasă lungă, așa cum obișnuia să poarte când era acasă; sări peste două sau trei stânci, ajungând ceva mai sus de locul unde se aflau cei doi prieteni.

– Încotro, cu voia lui Dumnezeu, flăcăi? le-a strigat. Sunt deja câteva seri de când ieșiți din port, fără ca să pescuiți, fără să aprindeți făclii la proră – și încă nu v-am văzut peștii.

¹ „Κολλυβογραμματα” – știință de carte minimală care se rezumă doar la scris și citit.

Nu cumva vi s-a năzărit și săpați pe undeva, ca să găsiți vreo comoară?

Mános i-a făcut semn lui Kókoias să vină mai aproape și să vorbească mai încet. Apoi n-a pregetat să-i povestească vedenia sa. Libos a ascultat cu atenție. Apoi a răs:

– Mda, de unde să știți voi, tinerii, asemenea lucruri! spuse, clătînând cu putere din cap. În vremea de demult asemenea lucruri, ca cel pe care l-ai văzut tu, Mános, le vedeau doar cei care erau curați, acum le văd doar cei bântuiți de năluci. Eu nu văd nimic!... La fel și Ghialis, vede oare ceea ce zici tu că vezi?

Ghialis a fost constrâns, cu o sfială nepotrivită pentru vârsta sa, să mărturisească faptul că nu vedea lumina, despre care era vorba, dar că se lăsase convins de încredințarea lui Mános, care spunea că o vede.

Kókoias a început atunci să le povestească:

– Ascultați ce o să vă spun, flăcăi. Eu însumi, cel pe care-l vedeți, am apucat-o pe bătrâna Koeranó a lui Raghiá, bunica vecinei ásteia, Váso, precum și pe mama Gavaloghinei, și pe alte bătrâne. Mi-au povestit multe întâmplări vechi, de odinioară, ca cea pe care o să v-o spun acum:

Vedeți dărâmătura aceasta, Coliba lui Luludó, despre care se spune că este bântuită? Aici, în vremea de demult, locuia o fată, Luludó, pe care o numiseră așa pentru frumusețea ei – pe cât strălucea soarele, pe atât strălucea și ea –, dimpreună cu tatăl ei, bătrânul Theriá (în limba greacă i se spunea Thereas)¹, care vânase toți balaurii și nălucile cu săgeți de argint și cu sulițe otrăvite. Un fiu de împărat de pe alte meleaguri s-a îndrăgostit de frumoasa Luludó. I-a dat inelul său și s-a dus la război, făgăduindu-i sub jurământ că, dacă îi va învinge pe barbari, în ziua în care Hristos Se va naște va veni să se cunune cu ea.

¹ O completare ironică din partea autorului.

Și s-a dus Fiul de împărat. Și a rămas Luludó cu lacrimile căzându-i valuri, trimițându-și în văzduh suspinele, și rugăciunile, la ceruri, ca să biruiască Fiul de împărat și să vină ziua în care Se va naște Hristos, ca să se întoarcă logodnicul ei și să se cunune cu ea.

A venit și ziua Nașterii lui Hristos. Preasfânta, cu fața strălucitoare, fără durere, fără ajutor, L-a născut pe Prunc în peșteră, L-a ridicat, L-a învelit în scutece cu bucurie și L-a pus în iesle, ca să doarmă. Un boușor și un mânzișor s-au apropiat cu răsuffarea lor de iesle și au suflat blând, ca să încălzească Pruncul dumnezeiesc. Iată, acum o să vină Fiul de împărat, ca s-o ia pe Luludó!

Au venit păstorii, doi bătrâni cu plete albe, cu toiegele lor, un fiu de păstor cu fluierul său, stând uimiți, surprinși, și au căzut la pământ și s-au închinat Pruncului dumnezeiesc. Îl văzuseră pe îngerul cel asemenea fulgerului la chip, cu aripi de un alb cu reflexe aurii și azurii, auziseră îngerășii cântând: *Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu!* Au rămas ingenuncheați, cu ochii în extaz, lângă iesle, pentru destulă vreme, contemplând, fără să se sature, minunea cerească. Iată, acum o să vină Fiul de împărat, ca s-o ia pe Luludó!

Au ajuns și cei trei magi, călare pe cămilele lor. Aveau mitre de aur pe cap și purtau blănuri lungi din porfiră de un roșu aprins. Și steluța, o stea luminoasă de aur, s-a pogorât și a stat deasupra acoperișului peșterii, luminând cu o dulce lumină cerească, ce risipea întunericul nopții. Cei trei crai venerabili au descălecat de pe cămilele lor, au intrat în peșteră și s-au închinat Pruncului. Au deschis desagile lor bogate și l-au oferit daruri: aur și tămâie și smirnă.

– Iată, acum o să vină Fiul de împărat, ca s-o ia pe Luludó!

A trecut Crăciunul, taina s-a săvârșit, a avut loc mântuirea, dar Fiul de împărat nu a venit ca s-o ia pe Luludó! Barbarii l-au luat ca sclav pe Fiul de împărat. Oștirea sa birui-

se dintru început, flămurile se ridicaseră deasupra castrelor barbare în chiote de bucurie. Fiul de împărat s-a aruncat cu un avânt nestăpânit asupra lor, în euforia și beția victoriei. Însă barbarii, în chip viclean, l-au luat ca sclav!

Lacrimile fetei au făcut ca valul sărat să devină amar, suspinele ei s-au risipit în văzduh și rugăciunea a căzut înapoi la pământ, fără a se mai înălța la tronul Celui Atotputernic. O floricică înmiresmată, pe care ochiul nu o vede, a răsărit între cele două stânci. Au numit-o Floare de Țărm. Și Fiul de împărat, care căzuse în mâinile barbarilor, s-a rugat să fie făcut o scânteie, un foc în largul mării, pentru a ajunge la vreme, până în ziua Nașterii lui Hristos, ca să nu-și calce jurământul pe care îl făcuse lui Luludó.

Unii spun că Floarea de Țărm s-a prefăcut într-o inflorescență, o spumă de val. Și scânteia aceea, focul din largul mării, pe care l-ai văzut tu, Mános, este sufletul Fiului de împărat, care s-a topit, s-a stins în lanțurile sclaviei, suflet pe care îl vedeau odată numai cei care erau curați și pe care acum nu-l văd decât cei care sunt bântuiți de năluci.

(1906)

ÎN CASTRU, LA HRISTOS

„Pe Yiannis Nyfiotis și pe Argyris al lui Mylonós¹ i-o prins zăpada, izolându-i sus de tot, în Castru, pe coasta lui Stivotós; prins-ați voi de veste?”

Așa a vorbit părintele Frangulis Sachelarul, după ce a făcut rugăciunea de mulțumire pentru cina de familie, alcătuită din legume și măslina, în seara de 23 decembrie a anului 1868. De față erau, în afară de preoteasă, cele două fiice necăsătorite și fiul de doisprezece ani, vecinul Panágos, tâmplarul, un tată de familie în jur de cincizeci de ani, venit ca să dea un *bună seara* și să bea o rachie, după obicei, în casa protului, și mătușa Malamó Kanaláchena, o rudă îndepărtată, venită ca să aducă o prescură, văduvă, în jur de șaiszeci de ani, evlavioasă, gata să alerge la toate Liturghiile și să ajute fără plată la bisericile din sat și dinafara satului.

– Am auzit și noi, părinte, a răspuns vecinul Panágos; așa s-o spus.

– Ce *s-a spus*? Este adevărat, vă zic, a repetat părintele Frangulis. *Bla' osloviții*, n-o să se învețe minte niciodată. S-au dus pe o vreme ca asta să aducă lemne, de su', de pe culmea stâncoasă a lui Kurúpis, la Stivotós, acolo unde nici măcar capra nu poate călca. Așa le trebuie!

– Minte n-au, lumea *iasta*, *mi-oi* da și *ieu* cu părerea, a spus mătușa Malamó. Acum oamenii s-o făcut cutezători.

– Încaltea or fi avut și ceva *provizii* cu *iei*, a zis preoteasa.

– *Cini'* o ști?, s-a arătat preocupată mătușa Malamó.

¹ *Ad litteram*, al Morăriței.